

SOPIMUS SUOMEN TASAVALLAN HALLITUKSEN JA AMERIKAN YHDYSVALTOJEN HALLITUKSEN VÄLILLÄ PUOLUSTUSYHTEISTYÖSTÄ; ALLEKIRJOITUSVALTUUKSIEN MYÖNTÄMINEN**Asian tausta**

Maaliskuussa 2022 tasavallan presidentti Sauli Niinistö ja Yhdysvaltojen presidentti Joe Biden sopivat Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusyhteistyön syventämisestä. Elokuussa 2022 Suomi päätti aloittaa neuvottelut Yhdysvaltojen kanssa uudesta kahdenvälisestä puolustusyhteistyösopimuksesta (Defence Cooperation Agreement, DCA). Tasavallan presidentin 3.2.2023 asettamaan ja ulkoministeriön johtamaan valtuuskuntaan kuuluivat ulkoministeriön, oikeusministeriön, sisäministeriön, puolustusministeriön, valtiovarainministeriön ja Puolustusvoimien edustajat. Lisäksi neuvotteluihin osallistuivat laajalta muut ministeriöt, viranomaiset ja virastot. Ensimmäinen neuvottelukierros pidettiin Helsingissä 2.–3.3.2023. Neuvottelut päättyivät viidennen neuvottelukierroksen jälkeen 31.10.2023 Helsingissä. Neuvotteluita on käsitelty säännöllisesti TP-UTVA:ssa. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle on tiedotettu neuvotteluista säännöllisesti perustuslain 47 ja 97 §:n mukaisesti. TP-UTVA puolsi neuvottelutuloksen hyväksymistä 27.11.2023.

Sopimuksen sisältö ja tavoitteet

Sopimuksella luodaan ajantasaiset puitteet yhteistyölle Yhdysvaltojen kanssa ja mahdollistetaan yhteistyön syventäminen kaikissa turvallisuustilanteissa kansainvälisen oikeuden mukaisesti ja Suomen suostumuksella. Sopimuksen määräykset perustuvat pääosin Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen (Nato SOFA) määräyksille. DCA antaa Yhdysvalloille jatkossa mahdollisuuden hyödyntää kongressin rahoitusta mahdollisiin infrastruktuuri-investointeihin Suomessa. Periaatteena on, että Yhdysvaltojen kokonaan rahoittamat kiinteät investoinnit ovat sen yksinomaisessa käytössä, mutta ne siirretään Suomen omistukseen.

Yhdysvalloilla on Naton jäsenvaltioista Suomen sopimuksen kaltainen DCA-sopimus Bulgarian, Latvian, Liettuan, Norjan, Puolan, Slovakian, Tšekin, Unkarin ja Viron kanssa. Ruotsi allekirjoitti oman DCA-sopimuksensa 5.12.2023. Tanska on myös vastikään päättänyt sopimusneuvottelut.

Sopimus merkitsee pidäkkeen ja puolustuskyvyn vahvistamista Yhdysvaltojen läsnäolon, harjoittelun ja puolustusmateriaalin ennakkosijoittamisen kautta. Sopimus luo edellytykset operatiiviselle suunnittelulle ja mahdollistaa sotilaallisen yhteistoiminnan Suomen ja Yhdysvaltojen välillä kriisitilanteissa. Se edesauttaa alueellisen yhteistyön järjestämistä ja tiivistämistä muun muassa Suomen, Ruotsin,

Tanskan, Norjan ja Yhdysvaltojen välillä sekä tukee Suomen Nato-jäsenyyden velvoitteiden toimeenpanoa.

Sopimusneuvotteluissa on hyödynnetty soveltuvilta osin muiden maiden tekemiä sopimuksia ja parhaita käytäntöjä. Muun muassa alueellisen yhteistyön näkökulmasta on pidetty tavoiteltavana, että Pohjoismaiden DCA-sopimukset olisivat keskenään mahdollisimman yhdenmukaisia.

DCA-sopimus käsittelee muun muassa Yhdysvaltojen pääsyä sovittuihin tiloihin ja alueille sekä niiden käyttöä; puolustuskaluston, tarvikkeiden ja materiaalin sijoittamista ennakolta Suomen alueelle; Yhdysvaltojen ilma-alusten, alusten ja ajoneuvojen maahantuloa ja liikkumista; Yhdysvaltojen joukkojen sekä niiden käyttämien tilojen ja alueiden turvallisuuden järjestämistä; rikosoikeudellista toimivaltaa sekä joukkojen Suomen alueella oleskeluun ja toimimiseen liittyvä käytännön kysymyksiä.

Sopimuksen keskeisimmät artikkelit ovat 1, 3, 4, 6, 11 ja 12. Sopimuksen 1 artiklan mukaisesti kaikessa sopimuksen mukaisessa toiminnassa, myös varastoitaessa tietynlaisia aseita Suomen alueelle, kunnioitetaan kaikilta osin Suomen suvereniteettia, lainsäädäntöä ja kansainvälisoikeudellisia velvoitteita. Artiklan 3 mukaisesti Suomi antaa USA:n joukoille, sopimustoimittajille ja huollettaville sekä suomalaisille sopimustoimittajille ja muille yhteisesti sovituille tahoille esteettömän pääsyn ja oikeuden käyttää sovittuja tiloja ja alueita sopimuksessa lueteltuihin tarkoituksiin. Puolustusmateriaalin ennakolta sijoittamista koskevassa 4 artiklassa Yhdysvalloille annetaan oikeus sijoittaa ennakolta ja varastoida materiaalia Suomeen. Materiaalista ja kuljetusaikatauluista ilmoitettaisiin ennakolta Puolustusvoimille. Artiklassa 6 määrätään Yhdysvaltojen joukkojen turvallisuuden järjestämisestä Suomessa. Suomella on ensisijainen vastuu joukkojen turvallisuudesta. Sovituissa tiloissa ja alueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä Yhdysvaltojen joukoilla on oikeus ryhtyä välttämättömiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin turvallisuutensa varmistamiseksi. Artiklan 11 mukaan Yhdysvaltojen joukkojen käytössä olevat ilma-alukset, alukset ja ajoneuvot voivat asianmukaisten yhteensovittamis- ja ilmoitusmenettelyjen mukaisesti vapaasti saapua Suomen alueelle, poistua sieltä ja liikkua siellä. Nämä ilma-alukset, alukset ja ajoneuvot kunnioittavat sovellettavia ilma-, meri- ja maaliikenteen turvallisuussääntöjä, mukaan lukien määritettyjä rajoitettuja alueita ja Ahvenanmaan erityisasemaa koskevat säännöt. Artikla 12 koskee rikosoikeudellista tuomiovaltaa. Sopimuksella Suomi antaa rinnakkaisen tuomiovallan tilanteissa Yhdysvalloille lähtökohtaisen oikeuden vastata joukkojensa jäseniin kohdistuvan tuomiovallan käyttämisestä. Suomella on oikeus peruuttaa tuomiovallasta luopuminen tilanteissa, joissa asialla on erityistä merkitystä Suomen kannalta.

Sopimuksen liitteessä nimetään sovitut tilat ja alueet. Suomi antaa Yhdysvalloille esteettömän pääsyn sovituille tiloille ja alueille ja oikeuden käyttää niitä sopimuksessa lueteltuihin tarkoituksiin. Suomen ja Yhdysvaltojen yhteistoiminta

keskittyy pääsääntöisesti liitteessä nimettyihin kohteisiin. DCA-sopimusta sovelletaan kuitenkin koko Suomen alueella.

Sopimuksen keskeisten määräysten ja niiden toimeenpanoon liittyvien kysymysten osalta laaditaan kansallisia sekä kahdenvälisiä toimintamalleja ja järjestelyasiakirjoja, jotka edesauttavat toimeenpanon sujuvuutta ja mahdollistavat toimeenpanoon liittyvän riittävän hyvän tilannekuvan. Nämä koskevat muun muassa turvallisuuden järjestämistä, ennakkovarastointia ja maahantuloa. Sopimuksen toimeenpanosta vastaa puolustusministeriö.

Sopimuksen allekirjoittaminen ja voimaantulo

Sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja näin ollen sopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen edellyttävät eduskunnan myötävaikutusta. Hallituksen esitys sopimuksen hyväksymisestä ja sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetaan eduskunnalle sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Sopimus allekirjoitetaan 18.12.2023 Washington DC:ssä.

Sopimuksen allekirjoitusvaltuuksien myöntäminen kuuluu perustuslain 93 §:n 1 momentin nojalla tasavallan presidentille.

Edellä olevan perusteella esitetään, että Tasavallan presidentti valtuuttaisi puolustusministeri Antti Häkkäsen tai hänen estyneenä ollessaan ulkoministeri Elina Valtosen allekirjoittamaan sopimuksen Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä puolustusyhteistyöstä.